

Weert, 10 februari 2011

Geachte minister,

Met stijgende verbazing heb ik de stukken met betrekking tot de bezuiniging bij de invoering van passend onderwijs gelezen en herlezen. De fase waarin het werkveld maatregelen als deze bezuiniging gelaten over zich heen laat komen en er het beste van maakt, is volgens mij voorbij. Dat ik niet alleen sta, blijkt uit het brede palet van organisaties van ouders, werknemers en werkgevers dat uw plan bestrijdt, de bijeenkomst afgelopen woensdag te Nieuwegein en het aantal personen dat de petitie inmiddels ondertekend heeft. Lezing en herlezing maakt van mij een geladen en bezorgde directeur van een SBO-school.

In de afgelopen anderhalf jaar werden we geconfronteerd met bezuinigingen op bestuur en management (bestuursniveau) en de harmonisatiewet met betrekking tot LGF-financiering binnen het SBO (schoolniveau).

- ❑ Bij de bezuiniging op B&M vanaf najaar 2009 is het onvermijdelijk dat dit ook een negatief (neven)effect heeft op het primaire proces van de scholen. De overheid legt meer verantwoordelijkheid op het bestuursniveau neer, maar bezuinigt op de financiering en dus de menskracht en kwaliteit hiervan. Niet logisch en niet verantwoord.
- ❑ Leerlingen met een rugzakfinanciering in het SBO hebben een dusdanig zorgprofiel dat zowel de onafhankelijke PCL als een onafhankelijke commissie van indicatie tot de conclusie komen dat er sprake moet zijn van indicering. In de regio Weert, zonder thuisnabij Cluster 2, Cluster 3 en Cluster 4 -onderwijs, is onze SBO-school uitgegroeid tot een lesplek en expertisecentrum voor kinderen met zowel een PCL-beschikking voor het SBO, maar ook voor kinderen met een PCL en CVI beschikking (SBO en LGF). De harmonisatiewet van voorjaar 2010 heeft rechtstreekse forse gevolgen voor de personele financiering gehad en zal op termijn betekenen dat wij als SBO+ de thuisnabije zorg niet meer waar kunnen maken.

Dit omtrent de bezuinigingen die we nog aan het verwerken zijn.

Ik stond en sta achter het idee van passend onderwijs. Als deze beleidswijziging budgettair neutraal ingevoerd had kunnen worden, zou het werkveld nog genoeg werk tegemoet kunnen zien. Om een wijziging in zowel de structuur als de cultuur te realiseren, is budgettair neutrale invoering voorwaardelijk. Maar invoering en tegelijkertijd zowel de bezuinigingsronde van 300 miljoen en de verevening verwerken, is van een andere orde. Als ik dan lees dat gesteld wordt dat het primaire proces en met name het basisonderwijs buiten schot blijft, dan stel ik vast dat dat simpelweg niet kan (in theorie) en zeker ook niet de praktijk zal worden van morgen en overmorgen.

Wederom een onderwijsvernieuwing.

Laat ik, voordat ik inhoudelijk inga op de gevolgen, starten met het uitspreken van mijn verbazing, hoe kortstondig de uitkomsten van de commissie Dijsselbloem, schijnbaar van kracht zijn geweest; uitspraken van deze commissie hebben een wel zeer korte houdbaarheidstermijn gekend.

- ❑ De periode van REC's en leerling-gebonden financiering is amper een kinderschoolloopbaan oud en ging, dacht ik, over leerlingenzorg, thuisnabij maatwerk qua adaptief onderwijs. Ik krijg meer en meer het gevoel dat het slechts ging om kostenbeheersing en er nu ingegrepen wordt, omdat juist dat doel niet bereikt is. Het einde van de open eindfinanciering als hoogste doel.
- ❑ De periode waarin de veldinitiatieven passend onderwijs (onder andere bij ons in Weert) aan hun doelen hebben kunnen werken, is zo kort dat ik daar de etiketten 'onbehoorlijk bestuur' en 'een onbetrouwbare overheid' bij durf te plakken.

Kortweg:

- ❑ Geringe leerbaarheid bij onze volksvertegenwoordiging en kabinet.
- ❑ Vertrouwen in de overheid daalt (verder).

Dan de nieuwe plannen.

Samenwerkingsverbanden.

In 2012 komen er 84 nieuwe samenwerkingverbanden, hetgeen direct gevolgen zal hebben voor de huidige ruim 200 samenwerkingverbanden. Bij de huidige samenwerkingsverbanden is sprake van coördinatoren, administratieve ondersteuning en mogelijk een centrale dienst. Deze medewerkers zullen en kunnen nooit één op één omgezet worden naar de nieuwe situatie. Dit betekent dat voor 1-8-2012 sprake zal zijn van een gigantische hoeveelheid bestuurlijk gedoe, waarbij we dan ook nog vragen aan de 'oude coördinatoren' de weg te effenen naar de nieuwe situatie. Het gevaar van een nieuwe bestuurslaag met vertraging en grotere afstand tot de werkvloer, ligt voor de hand. Ik lees in de uitwerking dat u niet uitgaat van een -lichte organisatiestructuur-, maar al rekening houdt met een -zo licht mogelijke organisatiestructuur- (pagina 8). Daar gaan we al, denk ik dan. Die nieuwe laag wordt reeds als rechtspersoon opgetuigd met een veelheid van taken en verantwoordelijkheden (pagina 9 en 10). Niet alleen doorgeefluik, maar zowel beleidsvoorbereiding, -bewaking, -evaluatie en verslaglegging (jaarverslag t/m inspectie) worden reeds opgesomd alsof dat voor zo'n samenwerkingsverband van gemiddeld ± 70 scholen (ruim 6000 basisscholen in 84 SWV) een eitje is. Dat komt in mijn optiek óf niet van de grond met alle gevolgen van dien, óf we hebben een 84-tal bovenbestuurlijk waterhoofden gecreëerd die in het werkveld met de stempel Zoetermeertjes het best omschreven zou kunnen worden.

Kortweg:

- ❑ Onzekerheid bij kartrekkers WSNS/veldinitiatieven e.d.
- ❑ Vernietiging van kwaliteit (deskundigheid, aanpak, t/m collectief geheugen) bij de huidige samenwerkingsverbanden en de daarbij direct betrokkenen.
- ❑ Weglekken middelen naar bovenbestuurlijke constructies.
- ❑ De afstand beleid en primaire werkvloer wordt verder vergroot.

Groepsgrootte.

De groepsgrootte in het primair onderwijs zal sowieso omhoog gaan door de uitwerking van die 84 aan de gemeentegrens gekoppelde samenwerkingsverbanden. In uw plan is dit bestuurlijk gedoe een grote weeffout met ernstige gevolgen voor de leerling/leerkrachtratio in ons werkveld. Daar bovenop dan nog de stopzetting van de huidige structuur van LGF-financiering. Grotere groepen zullen er helaas toe leiden dat op termijn de opbrengsten dalen. Meer en meer kinderen zullen niet toekomen aan hun eigen ontwikkeling, last ondervinden dat de leerkracht als een duizendpoot moet schipperen met energie en tijd. Het heeft ook nog vele indirecte gevolgen. Ik durf te stellen dat er op termijn sprake zal zijn van een ongezondere jeugd met meer psychosomatische klachten. Ik zie een jeugd met nog hogere deelnamecijfers

en kosten bij (jeugd)zorginstellingen, meer kinderen met onaangepast gedrag, hogere criminaliteitscijfers, meer politiewerk enz.

Kortweg:

- Groepsgrootte in het basisonderwijs zal stijgen.
- Groepsgrootte in het speciaal onderwijs wordt hoger dan in de laatste dertig/veertig jaar.
- Lagere opbrengsten op het niveau van de leerling, de school en ons land.
- Meer kinderstress.
- Meer psychosomatische klachten.
- Meer kinderen in de jeugdhulpverlening.
- Hogere kosten (jeugd)zorg.
- Meer en vaker onaangepast gedrag bij kinderen in het PO en VO.
- Meer ontspoorde jeugd en crimineel gedrag.
- Hogere kosten bij politie t/m justitie.

Thuiszitters.

In de stukken is sprake van drieduizend thuiszitters. Als ik het jaarverslag van de onderwijsinspectie lees, kom ik veel lagere cijfers tegen. Door deze bezuinigingsronde komt passend onderwijs juist voor de groep kinderen die we net "kunnen redden" en binnen boord kunnen houden, ernstig in gevaar. Het aantal thuisgeplaatste leerlingen, het aantal tijdelijk geschorste leerlingen en ook het aantal langdurige thuiszitters zal fors toenemen.

Kortweg:

- Meer thuiszitters.
- De thuiszitters zitten langer thuis.

Opbrengsten komen onder drukte staan.

De laatste jaren ligt in het primair onderwijs een duidelijke focus op het verhogen van de opbrengsten. Die focus staat met deze bezuiniging op de tocht. Nederland zal bij onderzoeken zoals het PISA-onderzoek de komende jaren niet alleen ingehaald worden door (de opkomst van) Oost-Aziatische landen, maar links en rechts worden ingehaald door West-Europese landen. We vergeten, geloof ik maar al te vaak, dat Nederland na Finland nog altijd het 2de Europese land is op de landenlijstjes, terwijl we qua bekostiging ergens in de buurt van plaats 17 vertoeven! In plaats van te beseffen dat we het, gelet op de uitgaven voor onderwijs hartstikke keurig doen en we dat niet naar het werkveld en de samenleving duidelijk maken, stellen we de professie van de leerkracht en schoolleider steeds vaker ter discussie.

Nederlandse ouders geven het onderwijs een hogere tevredenheidsscore dan in ons omringende landen en Unicefonderzoek leert ons dat het Nederlandse kind tot de gelukkigste ter wereld behoort. Ook dat zijn meetbare harde gegevens, waar we niet of nauwelijks bij stilstaan. En nu staan we op het punt om vanuit economische overwegingen een fout met verstrekkende gevolgen te maken. Gevolgen die lang na één regeerperiode van vier jaar van essentiële invloed zullen zijn. De rekening krijgen we niet alleen in de komende jaren, maar zeker de daaropvolgende jaren gepresenteerd. Alle opmerkingen over -Nederland in de top vijf- en -kenniseconomie- ervaar ik dan ook als oneliners zonder inhoud en gedragen visie. Nederland raakt achterop.

Kortweg:

- Forse daling op Pisa lijst.
- Hogere kosten bij de volgende generatie ter reparatie.
- Lagere tevredenheid ouders en leerlingen over het onderwijs.
- Minder gelukkige kinderen.

Personeel in de knel.

Bij hoge opbrengsten is goed personeel van essentieel belang. Leerkrachten in en buiten de groep en schoolleiding doen er in deze complexe samenleving, meer dan ooit toe. Om goede mensen na hun HBO-opleiding vast te houden, is naast een fatsoenlijk loon (die vervelende

nullijn) het zeker ook noodzakelijk dat de werkomstandigheden optimaal zijn. De verhoogde werkdruk (groeps grootte, meer zorgleerlingen, minder begeleiding vanuit het S[B]O) leidt ertoe dat meer leerkrachten dagelijks bij thuiskomst een onbevredigend gevoel zullen hebben. Niet klaar met....., niet toegekomen aan.... en blijven malen dat ze niet toe zijn gekomen aan passend onderwijs voor elk kind. Zij zien dat meer kinderen dan voorheen tussen wal en schip terechtkomen. Hun passie wordt bedreigd.

Leerkrachten zijn deskundiger dan ooit. Echter, door de hoge leerkracht/leerling-ratio in vergelijking met omringende landen en het hoge percentage lesgevende taken binnen de werkweek, staat werkdruk in het onderwijs al jaren hoog op de agenda. Door de hoge kwaliteit van ons leerkrachtenkorps weten we ook beter dan vroeger welke zorg nog geboden zou moeten worden om het kind recht te doen. Nu is het door die hoge werkdruk al schipperen met tijd. De Nederlandse leerkracht zal meer dan ooit een uitgeknepen gevoel krijgen en in de knel komen. Dit zal onherroepelijk leiden tot hogere ziekteverzuimcijfers en hogere vertrekcijfers uit de sector onderwijs. Goede, gedreven collega's met passie voor kinderen en onderwijs, keren de sector de rug toe. We raken bevlogen mensen kwijt.

Ook voor de collega's naast het groepsproces komen er zware tijden aan. IB-ers zijn binnen de school knappe makelaars in onder meer leerlingenzorg, kwaliteitszorg en communicatie, maar zij voelen nu al meer en meer een duidelijke spagaat tussen passend onderwijs voor elk kind en wat de directe collega (nog verder) aankan. Ze hebben daarnaast, meer dan voorheen, een gevoel maatschappelijk werker te zijn die de grotere problematiek van onze samenleving dagelijks over zich heen krijgt.

Dezelfde spagaat tussen zorgvraag en personeelsbeleidbewaking zal bij directeuren ertoe leiden dat de functie directeur nog minder geliefd zal zijn. Het tekort aan directeuren ligt hoger dan bij leerkrachten en zal de komende jaren stijgen. Schoolorganisaties zullen nog langer geconfronteerd worden met een schoolleiderloze periode; met alle gevolgen van dien.

Voor mensen in het speciaal onderwijs en ambulante begeleiders vanuit de REC's spelen naast dezelfde werkdrukkwesties en de extra druk gelet op de verdere verdichting van de problematiek, ook nog het aspect verdringing van werkplek en mogelijk ontslag. In mijn 34-jarige carrière kan ik me niet herinneren dat de overheid eerder een dusdanig beleid heeft gevoerd dat banen van duizenden collega's simpelweg als -helaas pindakaas- ingeboekt worden.

Samengevat: u zorgt niet bepaald voor een stimulerende omgeving op onze scholen om het over opbrengstgerichtheid, passend onderwijs voor elk kind en kwaliteitszorg te hebben.

Kortweg:

- Leerkrachten voelen zich niet gesteund, verliezen kracht en passie.
- Werkdruk onderwijspersoneel stijgt verder.
- Hoger ziekteverzuim sector onderwijs.
- Goed personeel verlaat deze sector.
- Verdringing werkgelegenheid door AB-ers naar REC 3&4 lesplekken.
- Ontslag golf AB-diensten en/of REC 3 & 4.
- Dit betekent een ongekende kapitaalvernietiging aan kennis en ervaring.
- Hogere uitgaven voor uitkeringen in het onderwijs dan in de laatste drie/vier decennia het geval is geweest.
- De huidige generatie Pabostudenten hebben een zeer kansarme toekomst.
- Tekort aan schoolleiders wordt verder vergroot.
- Scholen zonder leiding nemen in aantal toe.

Besturen.

Ook op bestuurlijk niveau hebben de bezuinigingsvoorstellen forse gevolgen. Eerder in mijn schrijven had ik het al over de omvorming van de huidige naar de nieuwe

samenwerkingsverbanden met alle bestuurlijk gedoe van dien. En daar bovenop komt het verknippen van de REC's. Ik ben bang dat een en ander leidt tot eigen overlevingsstrategieën, beschermingsacties voor de eigen doelgroep e.d. Zaken waarbij niet het gezamenlijke, maar de eigenheid leidend zal zijn. U brengt mensen niet tezamen maar scheidt ze. Niet qua intentie, maar het is wel het gevolg.

Verder stel ik vast dat het primair onderwijs in Nederland op dit moment nog erg denominatief vormgegeven is. Het opleggen van verantwoordelijkheid en verantwoording op een hoger niveau (het niveau van het SWV) zal binnen de denominaties als een bedreiging ervaren worden.

Ook vrees ik dat de zeggenschap, een groot goed in een land waar normen, waarden en actief burgerschap hoog in het vaandel staan, nog verder weg komt te liggen. Er is nu al een substantieel verschil tussen medezeggenschap op schoolniveau en GMR-niveau, laat staan SWV-niveau. In zoverre is het gevolg van uw plannen dat niet meer maar minder mensen zich eigenaar van het onderwijs, het onderwijsproces en de onderwijskwaliteit zullen voelen.

Kortweg:

- Veel bestuurlijk gedoe.
- Meer strijd en grotere verschillen in plaats van gezamenlijke binding.
- Keuzevrijheid ouders/besturen wordt beknot.
- Echte medezeggenschap komt in gedrang.

De rol van ouders.

Op het niveau van het individuele kind heb ik te vaak meegemaakt dat ouders in de richting van het onderwijs een overvragende houding innemen. Ook zie ik dat ouders, mede door de complexere samenleving, gezinssituatie en gezinsstructuur, bij de problematiek van kinderen een bijdrage leveren aan de schaduwkant; ze zijn soms de bron van de problematiek. Ouders van zorgleerlingen vertonen een hoger shopgedrag tussen scholen dan andere ouders. Het is dan ook verontrustend dat u in bijlage 1 (het wettelijk kader) op pagina 5 aangeeft dat bij aanmelding ouders kunnen aangeven dat ze een vermoeden dat een kind extra ondersteuning nodig heeft. Hier had in mijn optiek het woord moeten moeten staan, om ook maar een gezamenlijke start en fullpartnerschap waar te kunnen maken. Ik moet u helaas teleurstellen dat ouders soms niet alleen een andere perceptie op de problematiek van hun kind hebben, maar het soms ook lastig vinden om te ervaren dat scholen en medewerkers op grond van kennis en ervaring de perceptie van (shoppende) ouders niet 1op1 mogen, kunnen en zullen overnemen.

Uw beschrijving hoe een en ander qua verantwoordelijkheid voor de school wordt nadat ouders het aanmeldingsformulier ondertekend hebben, werkt berekenend te werk gaan in de hand. Als ik directeur van een basisschool zou zijn, zou ik het aanmeldingsformulier vanaf morgen van de site van de school halen en het als een zeer kostbaar document beschermen. Een ongezonde maar wel verklaarbare houding. Over enkele jaren hebben we, naast de verdeling witte en zwarte scholen, ook de verdeling drempelloze scholen met openbare aanmeldingsformulieren en scholen die zich meer dan ooit naar binnen keren.

Onderwijs is investeren geen spenderen.

- Investeren in onderwijs leidt tot lagere zorg- en lagere politiekosten op termijn.
  - Investeren in onderwijs spekt de staatskas.
- Geld uitgeven aan onderwijs ervaar ik dan ook als investeren, terwijl ik steeds meer het gevoel krijg dat de overheid het ziet als spenderen. Economen hebben berekend dat elke euro onderwijsgeld op termijn in achtvoud terugvloeit in de staatskas door hogere opleiding, daardoor betere banen en hogere belastingafdracht, maar ook gezondere en gelukkigere burgers. Het omgekeerde is dan ook van toepassing. Een bezuiniging van 300 miljoen zal op termijn jaarlijks bijna 2½ miljard minder inkomsten voor de overheid betekenen. Dus zelfs als u mij niet volgt dat onderwijsgeld een investering in onze maatschappij en onze burgers is, maar het als spenderen (kostenpost op de begroting) ziet, zelfs dan, is de uitkomst op termijn in economisch opzicht sterk negatief. Als geld leidend is, zijn we een arm volk.

Kortweg:

- Bezuinigen in onderwijsmiddelen betekent op termijn minder inkomsten voor de staat.

Decentrale overheid vergroot de bezuiniging.

De meer schoolnabije overheid, provincie en gemeentes hebben ook te maken met een bezuinigingsronde en zullen/kunnen nadien minder reden dan ooit zien om hun bijdrage in de richting van de schoolorganisaties op peil te houden. Slecht voorbeeld doet slecht volgen en dit zal op korte termijn ook weer negatieve (neven)effecten hebben voor financiën met betrekking tot huisvesting, onderwijsbegeleiding en VVE.

Kortweg:

- Decentrale overheid volgt met verdere bezuinigingsopratie(s).

Een beleidswijziging of een nekslag.

Ik vraag me af of er voorbeelden zijn van organisaties of sectoren die een hogere kwaliteit kunnen leveren als ze vooraf beloofd worden door 9% (die 300 miljoen) van hun budget af te nemen. Als ik thuis anno 2011 met de beurs van 2005 boodschappen moet doen én de opdracht krijg met meer en betere spullen thuis te komen, verklaar ik de opdrachtgever tot vreemde fantast.

Het doet zeer om in de stukken te lezen dat we niet meer streven naar -goed onderwijs- voor leerlingen, maar dat ik bovenaan pagina 3 lees dat we streven naar -zo goed mogelijk onderwijs-. Een verschil van dag en nacht.

Als we aan onze beschaving willen werken, zullen we ook de grens van beschaafde voorstellen in acht moeten houden. En bij de gevolgen niet alleen naar morgen en volgend jaar maar naar de duurzame gevolgen op lifetime basis moeten durven kijken.

Van politici verwacht ik hogere morele en ethische standaarden waaraan ik mij als burger kan spiegelen en ik mij als schooldirecteur in de eigen schoolwereld gesteund weet. Ik ben dat gevoel voor het eerst volledig kwijt en dat betreurt ik ten zeerste.

Politiek is niets anders dan keuzes maken. Het schijnt dat dezelfde overheid nog steeds overweegt om 85 JSF-vliegtuigen aan te schaffen à ruim 60 miljoen per stuk. Twintig vliegtuigjes minder kan deze bezuinigingsknaller één kabinetsperiode achterwege laten en passend onderwijs budgettair neutraal invoeren hetgeen al een berenklus zal worden.

Na lezing van de plannen ben ik het stadium van cynisme reeds gepasseerd. Ik ben niet boos, maar voel me machteloos. Ik heb echt het gevoel dat ons onderwijs en onze kinderen iets aangedaan wordt. Dit betekent iets voor mijn kinderen en kleinkinderen. U slaagt erin om mij, zowel 2 maart als de komende jaren, een gratis stemadvies te geven.

Een zinsnede als 'doet u dit ons land niet aan' maakte enkele maanden geleden indruk op velen en is, in mijn optiek, passend bij uw voorstellen.

Hoogachtend,

Frens Lemeer
Directeur SBO Het Palet te Weert